

Askerî muhakeme usulü kanununa ek kanun lâyihası ve Millî müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (I/568)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Da. Müdürlüğü

Sayı : 6/1001

14 - III - 1941

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununa ek olarak Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 3 - III - 1941 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununa müzeyyel kanunun mucip sebepleri

1 — Askerî muhakeme usulü kanununun sefer ve seferberlik zamanlarile bunun haricindeki zamanlarda tatbik olunacak hükümleri ihtiva etmekte ise de bunun haricinde bu günkü dünya durumunun arzylediği nazik ve fevkalâde halleri derpiş etmediği için bu gün mahkemeler ve ad. âmirler sefer ve seferberlik hükümlerini tatbik edememektedirler.

Halbuki fevkalâde hallerde de kanunun sefer ve seferberlik hükümlerinin tatbik edilmemesi memleketin yüksek menfaati ve ordumuzun kuvvet ve kudretini zâfa uğratmak bakımından mahzurlu görülmektedir. Ceza sahasında fevkalâde hallerde sefer ve seferberliğe ait ceza hükümleri tatbik edilince usulü hükümlerin de mütenazır olarak seferberliğe ait aynı esaslar dairesinde tatbiki kanun hükümleri arasında birlik tesisi sefer ve seferberlik zamanlarındaki kadar sıkı ve müteyakkız bulunmak lâzım gelen fevkalâde hallerde de aynı suretle tatbikat yapılmasını temin edecektir. Bu maksatla lâyihanın birinci maddesine o yolda bir hüküm konmuştur.

2 — As. Mh. U. K. nunda davanın nakli hakkında hususî bir hüküm bulunmadığından umumî esaslara kıyasen Adliye vekiline verilen bu salâhiyetin aynı esaslar dahilinde Millî müdafaa vekiline da verilmesi lüzumlu ve faideli görülmüş ve lâyihanın ikinci maddesine o suretle hüküm konmuştur.

3 — Ordu elemanlarının en lüzumlu ve sıkışık zamanlarda vazifelerinden uzak kalmamalarını temin maksadile vazifeli adli âmirin talebi üzerine en büyük adli âmire cezanın infazının ve takibat icrasının lüzumu kadar geri bıraktırılması salâhiyetinin tanınması zarurî bulunmuş ve fakat bu müddet zarfında ceza ve dava müruru zamanın işlememesi için lâyihanın 3 ncü maddesi o yolda tanzim edilmiştir.

4 — Tatbikatta mahkeme hükümlerinin birbirine aykırı olmamasının temini için fevkalâde hallerin başlangıç ve sonunun İcra Vekilleri Heyeti kararile tesbiti faideli olacağı düşünülmüş ve dördüncü maddeye o suretle hüküm konmuştur.

Millî Müdafaa encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Millî Müdafaa En.

Esas No. 1/568

Karar No .19

5 - IV - 1941

Yüksek Reisliğe

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununa ek olarak Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 3 - III - 1941 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesile birlikte sunulduğuna dair olup Encümenimize havale edilen Başvekâletin 14 - III - 1941 tarih ve 6/1001 numaralı tezkeresi ve bağlı lâyiha Millî Müdafaa ve Adliye vekâletlerinden gönderilen salâhiyetli memurlar huzurile okundu ve icabı konuşuldu :

Lâyihanın birinci maddesi ile fevkalâde hallerde sefer ve seferberlik hükümlerinin de tatbik olunacağı teklif edilmişse de bilâhare Hükûmetçe bunun kanunlaştırılmasına lüzum bulunmadığı bildirilmiş ve mezkûr birinci madde kanunlaştırılmayınca lâyihanın üçüncü maddesindeki fevkalâde hallerin başlangıç ve hareketin tatbiki hakkındaki kaydın de bu kanunda yer almasına mahal ve lüzum kalmamış olduğundan bu iki maddenin müzakeresine mahal kalmamış ve bunlar lâyihadan çıkarılmıştır.

Lâyihanın ikinci maddesine gelince : Hükûmet bu madde ile Umumî Ceza muhakemeleri usulü kanununun 14 nci maddesinde mevcut olan (Nakli dava) müessesesini, askerlik adliyesinde de tesis etmek istemektedir.

Filhakika böyle bir hükmün askerî kanunlarda yer almaması bir boşluk teşkil etmekte idi. Bunu temin maksadile Ceza muhakemeleri usulü kanununda olduğu gibi aynı esas ve prensipler dairesinde bu salâhiyetin ihdası lüzumlu ve faydalı görülmüştür.

Ancak teklifte fevkalâde hallerde sefer veya seferberlikte bu salâhiyetin doğrudan doğruya Millî Müdafaa vekiline verilmesi lüzumu ileri sürülmekte ise de bir kimsenin hâkimi tabiisinin gayri bir hâkim huzuruna sevki demek olan bu salâhiyetin şahsileştirilmesindeki mahzur nazarı dikkate alınarak hazaarda olduğu gibi seferde dahi bunun kazaî merciler tarafından yapılması muvafık görülmüş ve Temyiz mahkemesince istimal edilmesi muvafık olduğu kanaatine varıl-

mıştır. Her ne kadar kanunun müzakeresi sırasında vekâlet memurlarınca bu hakkın seferde en büyük adlî âmire yani Başkomutana verilmesi ve icabında aynı salâhiyetin Vekiller Heyetince de kullanılması ileri sürülmüş ise de davayı bidayeten tahrik ve takip eden ve aynı zamanda kazaî vazife ve salâhiyeti bulunan adlî âmire nakli dava salâhiyetinin de tanınması umumî usuldeki esas prensipten uzaklaşılmasını istilzam edeceği cihetle doğru görülmemiş ve bu sebepten lâyihanın son fıkrası kaldırılmıştır.

Lâyihanın üçüncü maddesinde seferde ve seferberlikte bazı mahkûmların askerî hizmet mülâhazasıyla cezalarının çektirilmesinin tehirinde, vatan müdafaası bakımından fayda mülâhaza edildiğinden bu salâhiyetin vazifeli adlî âmirin teklifi üzerine en büyük adlî âmir (Başkomutan) tarafından kullanılması tensip kılınmış ve tehir müddeti zarfında müruru zamanın işleme-yeceği hakkındaki son fıkra umumî esaslara uygun görülmüştür. Hükûmetin teklifinde takibatında tehiri dermeyan olunmakta ise de vazifenin ifasına mâni olmayan takibatın geri bırakılmasına lüzum görülmemiş ve bu takdirde delillerin toplanmasına mâni olmak gibi bir mahzurun tekevvünü de şüphesiz bulunmuş olduğundan bu cihet kabul edilmemiştir. Bu sebeplere binaen Hükûmetin teklifi Encümenimizce bu tadillerle kabul edilmiştir.

Her ne kadar bu kanun lâyihası müstakil bir kanun olarak teklif edilmiş ise de tedvin bakımından bununla, vazı derpiş edilen hükümlerin Askerî muhakeme usulü kanununda yer alması daha muvafık görülmüş ve bir ve dördüncü maddeler çıkarılmış olmasına binaen kanunun başlığı (1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 24 ve 275 nci maddelerine birer fıkra eklenmesi hakkında kanun) şekline konulmuş ve kanuniyet alması kabul olunmuş hükümler bu maddelere birer fıkra halinde eklenerek yeniden tanzim kılınan kanun lâyihası Encümenimizce kabul edilmiş olmakla havalesi

mucibince Adliye encümenine verilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulmuştur.

M. M. E. Reisi		Bu M. M. ve Kâtip
Diyarbakır	Samsun	Konya
K. Sevüktekin	A. F. Engin	V. Bilgin
Bursa	Çankırı	Erzurum
N. Tınaz	Dr. A. Arkan	A. Akyürek

Gümüşhane	Kayseri	Kayseri
Z. Zarbun	N. Toker	S. Turgay
Malatya	Manisa	Muğla
Gl. O. Koptagel	K. N. Duru	S. Güney
Samsun	Seyhan	Urfa
R. Barkın	S. Tekelioğlu	Gl. A. Yazgan
Yozgad		
C. Arat		

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 1/568

Karar No. 43

7 - V - 1941

Yüksek Reisliğe

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun tadili hakkında Millî Müdafaa vekâletince hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinin 3 - III - 1941 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının Millî Müdafaa encümeninin mazbatasile birlikte Encümenimizde de havale ve tevdi buyurulması üzerine ihtiva etmekte olduğu hükümler Millî Müdafaa ve Adliye vekâletlerinin salâhiyetli memurları huzurile tetkik ve müzakere olundu :

Altı maddeden ibaret olan Hükûmet teklifinin birinci maddesinin kanunlaştırılmasına lüzum görülmediği Millî Müdafaa encümeninde beyan ve bu husus Encümenimizde de teyit edilmiş olmasına mebni birinci madde ile aynı mevzu temas etmekte olan dördüncü madde projeden çıkarılarak tetkikat dava nakline ve cezaların geri bırakılmasına taallük eden ikinci ve üçüncü maddelere inhisar ettirilmiştir.

Hükûmet mucip sebeplerile Millî Müdafaa encümeni mazbatasında tafsilen izah edilmiş olduğu vehile ordu emniyetini ve askerî disiplini muhafaza endişesinin zarurî kıldığı hallerde dava nakli müessesesini askerî usule de teşmilde, muhakemenin selâmetle cereyanı bakımından fayda vardır. Millî Müdafaa encümeni tarafından tanzim olunan metinde : « Tahkikatın mahallinde icrası ordunun veya askerî disiplinin emniyeti bakımından » ibaresi kullanılmış ise de bunun-

la orduda emniyetin veya askerî disiplinin muhafazası mefhumları kastedilmiş olacağına göre ibarenin o suretle tashihine ve birinci fıkrada hasrı veya tevsii iltizam olunan salâhiyetin adli salâhiyete taallük etmesine mebni birinci fıkra : Halin icabına göre bir adli âmirin adli salâhiyetinin muayyen kıtalara hasrı veya tevsii veyahut diğer komutanlara ve makama dahi adli âmirlik salâhiyetinin verilmesi hazarda Genel kurmay başkanlığından seferde Başkomutanlıktan verilecek emirle caizdir şeklinde tanzim olunmuştur. Dava nakli bir salâhiyet olarak tecelli etmekte olduğundan 24 nci maddenin ikinci fıkrasındaki «verir» kelimesi yerine «verebilir» kelimesi ikame edilmiştir. Seferde veya seferberlikte bazı mahkûmlara ait cezaların askerî hizmet mülâhazasile tehirinde müdafaa icapları bakımından fayda mülâhaza edilebileceği aşıkârdır. Ancak cezanın ne müddetle tehir edilebileceği hususunun madde metninde beyanına hem bu tehir keyfiyetinin bir müddetle mukayyet olduğunu ifade ve hem de maksadı tavzih itibarile zaruret görülmüştür. Bundan başka Millî müdafaa encümeni metninde mevcut seferberlik ve sefer kelimelerinden birincisi esasen ikinci hali de ihtiva etmekte olmasına mebni 275 nci maddenin ikinci fıkrasında «sefer» kelimesi tayyedilmiştir.

Yukarıda yazılı tadillerle tanzim kılınan lâyiha Umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere

Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye En. Rs.	M. M.	Kâ.	Erzincan	Gazianteb	Hatay
Çorum	Zonguldak	Konya	A. Fırat	Ö. A. Aksoy	B. S. Kunt
M. Çağıl	Ş. Devrin	G. Gültekin	Kastamonu	Rize	Tokad
Antalya	Bingöl	Bursa	A. Binkaya	Dr. S. A. Dilemre	S. Atanç
N. Aksoy	F. Fikri	A. Akgüç	Trabzon		
			F. A. Barutçu		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununa müzeyyel kanun lâyihası

MADDE I — Askerî muhakeme usulü kanununun sefere ve seferberliğe ait hükümleri fevkalâde hallerde de tatbik olunur.

MADDE II — Takibatın mahallinde icrası ordunun disiplin ve emniyeti bakımından mahzurlu görülen ahvalde Millî Müdafaa vekilinin talebi üzerine Askerî temyiz mahkemesince davanın nakline karar verilebilir.

Fevkalâde hallerde, sefer veya seferberlikte davanın nakli doğrudan doğruya Millî Müdafaa vekilinin emrile olur.

MADDE III — Fevkalâde hallerde, seferberlikte veya seferde askerî mahkemelerce verilen şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaların infazı veya takibat icrası vazifeli adlî âmirin talebi üzerine en büyük adlî âmirin kararile lüzumu kadar müddetle geri bırakılabilir. Bu müddet zarfında ceza ve dava müruru zamanları işlemez.

MADDE IV — Fevkalâde hallerin başlangıç ve sonu İcra Vekilleri Heyeti kararile tesbit olunur.

MİLLÎ MÜDAFAA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1631 sayılı Askerî muhakeme usulu kanununun 24 ve 275 nci maddelerine birer fıkra ilâvesi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — 1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 24 ve 275 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Adlî âmirin salâhiyetinin tevsii veya muayyen kitalara hasrı ve davanın nakli

MADDE 24 — 1 - Halin icabına göre bir adlî âmirin salâhiyetinin muayyen kitalara hasrı veya tevsii veyahut diğer komutanlara ve makamlara dahi adlî âmirlik salâhiyetinin verilmesi hazerde Genelkurmay Başkanlığından seferde Başkomutanlıktan verilecek emirle caizdir.

II - Tahkikatın mahallinde icrası ordunun veya askerî disiplinin emniyeti bakımından mahzurlu olursa Millî Müdafaa vekilinin talebi üzerine Askerî Temyiz mahkemesi, davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir askerî mahkemeye nakline karar verir.

Diğer cezaların tchiri ve sebepleri

MADDE 275 —

1 - Akıl hastalığına duçar olan mahkûmlar hakkında hürriyeti tahdit eden cezanın tatbiki iyileştikten sonraya bırakılır. Diğer bir hastalık dahi hürriyeti tahdit eden bir cezanın infazı halinde mahkûmun hayatı için bir tehlike teşkil ediyorsa bu kabil mahkûmlar hakkında dahi aynı suretle hareket olunur.

2 - Seferberlikte veya seferde Askerî mah-

ADLIYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

*1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun
24 ve 275 nci maddelerini değiştiren kanun
lâyihası*

MADDE 1 — 1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 24 ve 275 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Adli âmirin salâhiyetinin tevsii veya muayyen kitalara hasrı ve davanın nakli

Madde 24 — I - Halin icabına göre bir adli âmirin adli salâhiyetinin muayyen kitalara hasrı veya tevsii veyahut diğer komutanlara ve makamlara dahi adli âmirlik salâhiyetinin verilmesi hazarda Genel kurmay başkanlığından, seferde Başkomutanlıktan verilecek emirle caizdir.

II - Tahkikatın mahallinde icrası ordunun emniyeti veya askerî disiplin muhafazası bakımından mahzurlu olursa Millî müdafaa vekilinin talebi üzerine Askerî temyiz mahkemesi davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir Askerî mahkemeye nakline karar verebilir.

Diğer cezaların tehiri ve sebepleri

Madde 275 — I - Akıl hastalığına duçar olan mahkûmlar hakkında hürriyeti tahdit eden cezanın tatbiki iyileştikten sonraya bırakılır. Diğer bir hastalık dahi hürriyeti tahdit eden bir cezanın infazı halinde mahkûmun hayatı için bir tehlike teşkil ediyorsa bu kabîl mahkûmlar hakkında dahi aynı suretle hareket olunur.

II - Seferberlikte Askerî mahkemelerden verilen şahsî hürriyeti tahdit eden cezaların infazı

Hü.

M. M. E.

MADDE V — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE VI — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3 - III - 1941

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Fethi Okyar</i>	<i>S. Arıkan</i>
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
<i>Fayık Öztrak</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Yücel</i>	<i>A. F. Cebesoy</i>	<i>H. Çakır</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Alataş</i>	<i>R. Karadeniz</i>	<i>Muhlis Erkmen</i>
Mü. V.	Ti. V.	
<i>C. K. İncedayı</i>	<i>M. Ökmen</i>	

kemelerden verilen şahsî hürriyeti tahdit eden cezaların infazı vazifeli adli âmirin talebi üzerine en büyük adli âmirin kararile geriye bırakılabilir. Tehir müddeti zarfında müruru zaman işlemez.

MADDE 2 — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Ad. E.

vazifeli adli âmirin talebi üzerine en büyük adli âmirin kararile seferberliğin sonuna kadar geriye bırakılabilir. Tehir müddeti zarfında müru ru zaman işlemez.

MADDE 2 — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

